

Vježbe (Blok IV)- Forma, tumačenje i vrste obligacionih ugovora

Na četvrtim vježbama iz nastavnog predmeta Obligaciono pravo-opći dio ćemo utvrditi značaj forem u obligacionom pravo, načine tumačenja ugovora te pojedinite vrste ugovora, i to na način da će studenti kroz vježbe imati mogućnost da utvrde gradivo s predavanja kroz promišljanje o pitanjima koja se tiču navedene materije. Ipak, prethodno ćemo ponuditi odgovore na pitanja postavljena u prethodnim vježbama.

1. Analiza prethodnih vježbi

Naše prvo pitanje je glasilo:

Kako se vrši gradacija poslovne sposobnosti ?

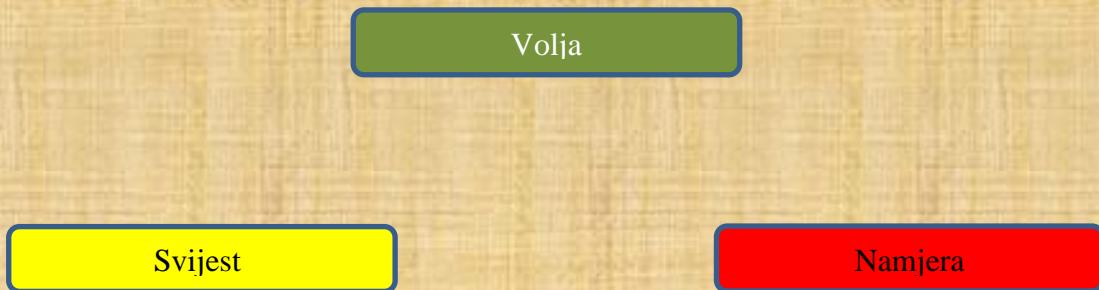
Već smo utvrdili da je poslovna sposobnost svojstvo subjekta prava da manifestacijom svoje pravno relevantne volje utiče na svoja prava i obaveze. Međutim, postavlja se pitanje da li svako fizičko lice ima jednaku pravu sposobnost. Na osnovu činjenice da fizička lica poslovnu sposobnost stiču punoljetstvom, što je u našem pravnom sistemu s 18. godinom života, gradacija poslovne sposobnosti se vrši:

- potupno poslovna nesposobnost (djeca do 14. godine života i punoljetna lica kojim je oduzeta poslovna sposobnost)
- ograničena ili djelimična poslovna sposobnost (djeca od 14-18 godina života)
- potpuna poslovna sposobnost (punoljetna lica s navršениh 18 godina života)

Ipak, pravni poredak je odredio da se poslovna sposobnost može dobiti i ranije i to u slučaju zaključenja braka lica koje je navršilo 16 godina života, te u slučaju stupanja u radni odnos s 15 godina života (specijalna poslovna sposobnost).

OBLIGACIONO PRAVO-
OPĆI DIO
ass. Nihad Čivić, BA

Drugo pitanje se odnosilo na dva elementa koji čine volju. U našem zadatku to bi izgledalo ovako:

Treće pitanje se odnosilo na ponudu, kao inicijativu da dođe do zaključenja ugovora:

Zadatak: na osnovu odslušanog predavanja utvrditi koji su to bitni elementi ponude kao jednostrane izjave volje?

Naučili smo da je ponuda jednostrana izjava volje kojom jedno određeno lice (ponudilac) drugom licu (ponuđenom) nudi zaključenje jednog određenog ugovora sa određenim uvjetima. Ipak, da bi ponuda bila valjana potrebno je da sadrži bitne elemente, a to su:

1. Ponuda mora sadržavati najmanje bitne elemente (essentialia negotii);
2. Ponuda mora biti upućena od strane ovlaštenog lica koje želi zaključiti ugovor;
3. Ponuda mora biti upućena određenom drugom licu s kojim se želi zaključiti ugovor;
4. Ponuda mora sadržavati jasno izraženu volju ponudioca da želi zaključiti ugovor i to sa ponuđenim, a pod uvjetima iz ponude;
5. Ukoliko se zaključuje ugovor za koji je zakon propisao određenu formu kao uslov punovažnosti, tad i ponuda mora biti sastavljena u toj formi.

Iduće pitanje se odnosilo na prihvata ponude:

Za razmisliti: koju teoriju prihvata naš ZOO u pogledu prihvata ponude?

Da bi došlo do zaključenja ugovora potrebno je da druga strana prihvati ponudu. Postavlja se pitanje u kojem trenutku se smatra da je ponuda prihvaćena. Naš ZOO prihvata teoriju prijema u čl.31st.1 gdje se kaže da je ugovor zaključen onog časa kada je ponudilac primio izjavu ponuđenog da prihvata ponudu.

I posljednje pitanje je glasilo:

Razmisliti: u čemu je razlika između predmeta i osnove ugovora?

Kroz prethodno predavanje smo vidjeli da predmet ugovora i osnov ugovora nisu sinonimi pa se postavlja pitanje da li su to sinonimi? Predmet ugovora i osnov ugovora nisu i nikako ne mogu biti sinonimi jer predmet ugovora je ono na šta se dužnik obavezuje (objekt), a osnov ugovora je ono zbog čega se dužnik obavezuje (razlog).

2. Forma i tumačenje ugovora

Iz prethodne lekcije smo vidjeli da se kao peti uslov za zaključenje ugovora javlja forma, ali samo tamo gdje zakon to propisuje ili ako su stranke ugovorile formu kao bitni element ugovora. Postavlja se pitanje šta je to ustvari forma? Formu možemo definisati kao način, odnosno oblik postizanja saglasnosti izjavljenih volja ugovornih strana. Također, do sad smo utvrdili da naš pravni poredak prihvata načelo konsenzualizma kod zaključenja ugovora. Pa se podsjetimo: *Šta znači načelo konsenzualima?*

Na koji se način može očitovati volja? ZOO predviđa da se volje za zaključenje ugovora može izraziti riječima, uobičajenim zancima ili drugim adekvatnim ponašenjem i to:

- pismeno
- usmeno
- šutnjom

- konkludentim radnjama

Forma može imati različitu izvornost, tako da možemo govoriti o zakonskoj i ugovornoj formi.

Za razmisliti: u čemu je razlika između zakonske i ugovorne forme?

Za formu je važno naglasiti da može također imati dva pojavna oblika i to:

- *forma ad solemnitatem (obavezna forma)*
- *forma ad probationem (forma služi kao dokazno sredstvo)*

Za razmisliti: nedostatak jedne od dvije navedene forme povlači ništavost ugovora. Koje?

Ako dođe do ništavosti ugovora, postavlja se pitanje da li se takvi ugovori mogu naknadno osnažiti ili konvertirati u valjane ugovore. Odgovor na to pitanje daju dva instituta: **KONVALIDACIJA i KONVERZIJA**. Konvalidacija je naknadno osnaženje ugovora i to u pravilu mogu konvertirati pobojni (relativno ništavi) ugovori i to protekom vremena ili naknadnim odobrenjem ovlaštenog lica.

Za razmisliti: da li ništavi ugovori mogu konvalidirati?

S druge strane, konverzija je pretvarenje ništavog ugovora u drugi punovažni ugovor ako u takvom ništavom ugovoru postoje pretpostavke za drugi ugovor kojim će stranke ostvariti ciljeve koje su htjele prvobitnim poslom. Uslovi za konverziju su:

- da je drugi važeći ugovor u saglasnosti sa ciljem koji su ugovarači imali i
- da bi strane zaključile taj drugi ugovor da su znale za ništavost prvobitnog ugovora.

Npr. stranke su zaključile nevaljani ugovor o poklonu nekretnine zarad izdržavanje poklonodavca, a takav ugovor sadrži elemente koji za zaključenje valjanog ugovora o doživotnom izdržavanju.

Jednom zaključen ugovor podliježe tumačenju, a pravni sistemi poznaju različite načine tumačenje ugovora. Među njima su najpoznatiji: subjektivno i objektivno tumačenje.

Za razmisliti: U čemu je razlika između subjektivnog i objektivnog tumačenja ugovora?

Postavlja se pitanje koji način tumačenje prihvata naš pravni poredak. ZOO usvaja mješovito tumačenje ugovora prema kojem se ne drži doslovno upotrebljenih izraza već je potrebno ispuniti zajedničku namjeru ugovornih strana u skladu s načelima obligacionog prava.

3. Vrste obligacionih ugovora.

Svako od nas svakodnevno zaključi nekoliko ugovora, a da pri tom često nismo ni svjesni da smo stupili u obligacioni odnos (npr. kupovina cigareta u granapu i sl.). Raznovrsnost obligacionih ugovora je dovela do toga da imamo i širog spektar podjela obligacionih ugovora prema različitim kriterijima. Podjelu možemo izvršiti na :

1.JEDNOSTRANO I DVOSTRANO OBAVEZNI UGOVORI

2.TERETNI I DOBROČINI UGOVORI

3.FORMALNI I NEFORMALNI UGOVORI

4.KONSENZUALNI I REALNI UGOVORI

5.KAUZALNI I APSTRAKTNI UGOVORI

6.EKVIVALENTNI I ALEATORNI UGOVORI

7.PREDUGOVOR I GLAVNI UGOVOR

8.IMENOVANI I NEIMENOVANI UGOVORI

9.GLAVNI I SPOREDNI UGOVORI

10.TRAJNI I TRENUTNI UGOVORI

11.LIČNI I NELIČNI UGOVORI

12.GENERALNI I POSEBNI UGOVORI

Pošto su navedeni ugovori detaljno obrađeni na predavanjima, zadatak do idućih vježbi glasi:

Zadatak: navedite primjer za jednostrano i dvostrano obavezni ugovor, ekvivalentni i aleatorni ugovor, teretni i dobročini te imenovani i neimenovani ugovor?

NB: Pitanja i zadaci su za samostalnu upotrebu. Odgovori na ista će biti prezentovani na idućim vježbama.

Korištena literatura:

Abedin Bikić, Obligaciono pravo - opći dio, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2007

Zakon o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93 i 13/94).

HVALA NA PAŽNJI !